Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД УНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 54 (17777) | 1988 оной мартын 4, пятница | Сэн 3 мүн.

МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭ ЭМХИТЭЙГЭЭР ҮНГЭРГЭЕ!

НҮХЭДТӨӨ МАГТААЛТАЙ

Эгэтын-Адагта сууда гараhан түрүү hаалишад «Победа» колхоздо олон байха. Урдандаа дүршэлтэй hаалишад Х. Митыпова, Б. Намсараева, Д. Сандитова, Д. Чимитдашиева, Д. Цыденжапова гэгшэдтэй нэгэтэ бэшэ уулзажа, арга шадабаряарнь hонирхожо, Буряадай телевиденеэр хөөрэhэншье байхаб. Мүнөө эндэ залуушуул олошороод, аха нүхэдтөөл адли эрхим дүнгүудые туйлажа байhандань омогорхомоор hэн.

Залуу түрүүшүүлэй нэгэн болохо коммунистка Галина Будаеватай hаяхан уулзажа, хэhэн ажал, туйлаhан амжалтаарнь hонирхоо hэм. Партиин гэшүүн энэ эхэнэр hубаряагай hаалиин фермэдэ ажалладаг байба.

— Би энэ фермэдэ арбан нэгэдэхи жэлээ ажалланаб. Наhанаймни нүхэр Цыден-Дамба трактарист мэргэжэлтэй. Энэ фермэдэ тэжээл зөөдэг, элдэб ажал хэдэг даа. Нёдондо үбэлжэлгэмнай бэрхэтэйхэн байгаа hэн. Тиигэбэшье би үнеэн бүриhөө 2584 килограмм hү абаа hэм. Манай аха заха hаалишад Долгорма Чимитдашиева, Будажаб Намсараева гэгшэд үнеэн бүриhөө 2600 килограммhаа үлүү hү абаа юм. Дүршэлтэй бэрхэ hаалишаднай зубшэл, заабари үгэдэг. Онол аргыень халан абанабди,— гэжэ Галина Будаева хэлээ hэн.

Мүнөө үбэлжэлгын үедэ үнеэдэйнгээ hү шэмые дээшэлүүлхэ талаар горитойхон хүдэлмэри ябуулна. Бии байгаа тэжээлээ гамтайгаар шанаржуулан буйлуулаад гаргашалхын тула оролдоно. Гэбэшье түрүү hаалишанай мэдүүлhэнэй ёhоор, энэ фермэдэ ажалынь оньhожоруулагдаагүй байха юм. Тиимэhээ hаалишад үдэр бүхэндэ малай тэжээл бар хүсөөреө зөөжэ хубаарилна. Мүн үнеэдээ гараараа hаахаhаа гадна аргал шабаhыень хүрзөөр суглуулжа зөөнэ. Эдэ бүхы ажал илангаяа эхэнэрүүдтэ хүшэр ааб даа.

— Манай эндэ оньhон аргын нэбтэрүүлэгдэхые хүлеэhээр үнинэйбди. Үнэндөө hаалишадай ажал оньhожоруулхэда мүнөө сагта барагтайл юм ааб-за. Теэд ажахымнай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд энэндэ анхардаггүй байхань гомдолтой даа,— гэжэ Галина Ламажаповна мэдүүлээ hэн.

Э. БАЛЬЖИНИМАЕВ.

Яруунын район.

ХЭЛЭhЭНДЭЭ ХҮРЭХЭЛ ДАА

лэй туршада бүхыдөө 672 центнер сагаан эдеэ үйлэдбэрилжэ, түсэбөө 135 процент дүүртээ hэнби.

Агуу Октябриин 70 жэлэй ойн хүндэлэлдэ гурбан мянгатанай зэргэдэ заатагүй гарахаб гэжэ жэлэй эхиндэ бодомжолоо хүм. Хэлэhэндээ хүрөөлби даа.

Энэшье жэлнай онсо удха шанартай жэл болохонь. Би байгша ондо үнеэн бүриhөө 3200 килограмм, малай үбэлжэлгын үедэ 2250 килограмм hү hааха уялга абанхайб. Энэ эмжалтаяа Бүхэсоюзна партийна XIX конференцидэ зорюулнабди.

Мүнөө үнеэн бүриhөө 10—11 литр hү hаанаб. Юрэдөөл, хэлэhэндээ хүрэхэб даа.

Ц-Д. БАЛЬЧИНОВА,
Зэдын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой hаалишан.

Надежда Лубсановна Санжитова Захааминай районой Захааминай совхоздо hаалишанаар үнинэй хүдэлнэ. Тус ажахын hүнэй фермэдэ 14 hаалишад тоологдоно. Надежда Лубсановна 18 үнеэ hаана. Районой мэдээжэ hаалишан hүүлэй гурбан жэлэй туршада үнеэн бүриhөө 3000—3500 килограмм hү hаажа, амжалта туйлаа. Надежда Лубсановна мүнөө сүүдхэдээ үнеэн бүриhөө 12 килограмм hү hаана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: районой түрүү hаалишан Н. Л. Санжитова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

1988 ОНДО ҮНЕЭН БҮРИhӨӨ 2300 КИЛОГРАММ hҮ hААХЫН ТҮЛӨӨ!

1988 ОНОЙ МАРТЫН 1-нэй МЭДЭЭН

Районууд	hаагдаhан hүн (килограммаар)		
	Жэлэй эхинhээ хойшо үнеэн бүриhөө	Нёдондонойхитой жэшээлхэдэ (+) ба (—)	Мүнөө үнеэ бүриhөө сүү хэдээ
Тарбагатайн	470	+61	8,0
Ивалгын	457	+77	8,1
Хойто-Байгалай	446	+11	7,6
Түнхэнэй	432	+59	7,7
Прибайкалиин	427	+24	8,0
Кабанскын	416	+48	7,5
Мухар-Шэбэрэй	381	+42	6,8
Хорийн	362	+19	7,0
Загарайн	361	+56	6,3
Сэлэнгын	347	+56	6,3
Бэшүүрэй	344	+ 1	5,8
Зэдын	342	+31	5,6
Баунтын	326	+88	6,0
Хяагтын	321	+ 6	5,8
Яруунын	319	+66	5,2
Захааминай	311	+21	5,4
Хэжэнгын	273	+63	5,1
Баргажанай	273	+ 5	5,2
Хурамхаанай	236	+11	5,3
Ахын	75	— 7	1,3
Республика бүхыдөө	355	+33	6,5

Республикын Түрэнэй агропромой мал ажалай таhагай мэргэжэлтэдэй суглуулhан тоо баримтануудые хаража үзэхэдэ, үнгэрhэн 10 хоног соо бүхыдөө 51007 центнер hүн hаагдаа гэхэ гү, али урдахи декадынхида орходоо 4467 центнерээр бага hүн абтаа. Нёдондоной энэ үеынхитэй жэшэжэ харабал, hү hаали 6727 центнерээр дээшээ болоно. Сэлэнгын, Ахын районуудай колхоз, совхозууд байгша ондо үнгэрhэн жэлэйхидэ орходоо hү hаалияа эрид доошолуулаа. Үнгэрhэн февраль hарын hүүлшын декада соо Баунтын, Хурамхаанай районуудhаа бэшэ республикын бусад 18 район hү hаалияа эрид хорооhон байха юм. Энээндэ ямаршье шалтагаан байха ёhогүй. Ородоол 10 хоногой туршада республикаараа аяар 4467 центнер hү доошолуулха гээшэ ажахынуудай, РАПО-нуудай малшадай, мэргэжэлтэдэй, хүтэлбэрилэгшэдэй hэшхэлдэ муу сараа үлөөнэ.

Үнеэн бүриhөө абтажа байhан hүнэй хэмжээе абажа үзэхэдэ, Сэлэнгын, Баргажанай, Бэшүүрэй, Хойто-Байгалай районууд hү hаалияа үнгэрhэн арбан хоног соо урдахи декадынхида орходоо 0,1—0,5 килограммаар бага болгоhон байна. Нёдондо жэлдэ ехэ hүнэй түлөө дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй манлайда ходо түрүү эзэгдэдэ ябаhан Хойто-Байгалай районой малшад байгша ондо hү hаалияа ямаршье шалтагаангүйгөөр доошолуулжа ябаhандань гэмшэмээр. Эндэхи мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд энэ талаар дары тодорхой хэмжээ абаха ёhотой.

Республика доторнай жэлhээ жэлдэ үнеэн бүриhөө 3000 килограмм, мүн дээшэшье hү hаадаг коллективүүд олошоржо байнхай. Гэхэтэй хамта үнгэрhэн жэлэй дүнгөөр үнеэн бүриhөө 2000 килограммда хүрэхэгүй hү hааhан 160, 1500 килограммhаа доошо hү абаhан 70 гаран коллективүүд тоологдоно. Эдэ гээгдэлдэ ороhон hү hаалиин фермэнүүдые энэ жэлдэ түрүүшүүлэй зэргэдэ гаргаха зорилго табигдаха зэргэтэй.

ТҮЛЭГТӨӨ ОРОНХОЙ

Хүлэй совхоздо түл абаха шухала кампани мүнөө түлэгтөө оронхой. Ажахын бүхы арбан отарын 35—65 процент эхэ хонидынь хурьгалжа дүүргээд байна. Ахалагша хонишон И. А. Краснопеев даб дээрэ 370 хурьгатай болобо. 300 гаран хурьгадые абаhан хонишодой дундаhаа С. Ц. Пурбуев, Л. Н. Краснопеева гэгшэдые онсолон дурдахаар.

Тус ажахы байгша ондо 6041 эхэ хониниhөө 5111 хурьга түлжүүлхэ гэхэ гү, али зуун эхэ хонин бүриhөө 85 түл томо болгожо тушааха даабаритай юм. Эндэхи хонишодой хэлэhэндээ хүрэхэнь лаб тай. Юуб гэхэдэ, хонидой хурьгалха харюусалгатай хаhа эндэ эмхитэйгээр үнгэржэ байна.

М. ШАГДАРОВА.

Хорийн район.

ГАРЗА ХОРОЛТОГҮЙГӨӨР

Загаhатын совхозой эхэ хонидой отарануд дээрэ түл абалга hаянайл эхилбэ. Эндэ мүнөө түрүүшын 700 гаран хурьгад бүрин бүтэнөөр түлжүүлэгдэжэ байна. Ажахын сууга хонишон П. Х. Шамсутдиновай даадаг бригадада эгээл олон хурьгад абтаа гэхэ гү, али бүхыдөө 200-гаад шэнэ түл абтаба. Совхозойнгоо болон районойнгоо чемпион болоhон И. Б. Ербаевай, М. М. Шалуевай хүтэлбэрилдэг коллективүүдтэ баhал хоёр зуугаад хурьган абтаад, гарза хоролтогүйгөөр томо болгогдоно.

Ажахын хонишод энэ харюусалгатай хаhаяа эмхитэйгээр үнгэргэхые оролдоно.

Ш. ГОМБОЕВ.

Хэжэнгын район.

АЖАЛШАДАЙ АША ТУhАДА

Үсэгэлдэр мартын 3-да партиин райкомуудай нэгэдэхи секретарьнарай болон арадай депутадуудай районно советүүдэй гүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэрэй хоёр үдэрэй семинар-зүблөөн боложо дүүрэбэ. Худалдаа наймаанай, ажалшадай эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангадаг, мүн арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилдэг предприятинуудай хүдэлмэриие хүтэлбэрилхэ талаар зорилгонууд семинар-зүблөөндэ зүбшэгдэбэ. Семинар-зүблөөндэ хабаадагшад арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараанай саг үргэлжын выставкэдэ, Восточный поселогто нээгдэhэн дэлгүүртэ болон худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой, үн зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангадаг предприятинуудта ошожо, дүй дүршэлтэйнь танилсаhан байна.

Республикын ажалшадта эдеэ хоол, эд бараа худалдаха, үн зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангаха талаар үнгэрэгшэ жэлэй дүнгүүд болон бэелүүлэгдэхэ зорилгонууд тухай элидхэл партиин обкомой секретарь В. В. Саржан хэлбэ. Ажалшадай эрилтэнүүдые бүри дүүрэнээр хангаха хэрэгтэ саг үргэлжэ анхарал хандуулха, мүнөө үедэ зарим коллективүүдтэ олдоhон түрүү дүй дүршэл үргэнөөр нэбтэрүүлхэ шухала гээд семинар-зүблөөн дээрэ онсолон тэмдэглэгдээ. Республикын худалдаа наймаанай министр Г. К. Скрябиков, Буркоопсоюзай правлениин түрүүлэгшэ В. Е. Тугутов, ниитын эдеэ хоолой управлениин начальник В. Ц. Дамбаин, республикын үн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэнүүдые хангалгын министр В. Г. Колесников, партиин Железнодорожно райкомой нэгэдэхи секретарь А. Н. Колдунов, СССР-эй Гүрэнэй банкын Буряадай отделениие эрхилэгшэ А. А. Вязинский гэгшэд үгэ хэлэбэ.

Партиин обкомой нэгэдэхи секретарь А. М. Беляков семинар-зүблөөн дээрэ үгэ хэлээ.

ШАЛГАЛТА ЮУ ХАРУУЛААБ?

МАЛШАДТА АНХАРАЛ ХАНДУУЛАГДАНАГҮЙ

Ахын районой малшадай энэ жэлэй үбэлжэлгые хэрэгтэй гэжэ байhанаарнь hонирхон, «Коммунизм» колхозой гүүртэнүүдээр шалгалта hаяхан үнгэргэгдөө. Шалгалтын комиссиин гэшүүд нэн түрүүн Доодо-Жаханаагай 50 толгой эмэ мал харууhалдаг залуу малшан Ч. Х. Мунконовой гүүртэдэ хүрэбэ. Энэ малшан тугалнуудаа эхэдэнь хүхүүлэн түлжүүлдэг гүүртэ даадаг юм. Эндэхи малай байрын газаа оройдоол хахад hүри үбhэн үлэнхэй байба.

— Хоёр, гурбан хоногой ехэл ханяагаад, үбшэлөөд байнаб. Юрэдөө, үбэлжэлгэ тухай хэлэхэдэ ехэл бэрхэшэлтэй байдал ушаранхай. Малдаа үгэхэ үбhэ тэжээл дуулhаба. Үнеэдээ бэлшээхэ гэхэдэ хагдан хуу саhан доро орошонхой. Газаахи үбhэмнай 6—7 удэрэй хоол болоно. Хоёр-гурбан үдэр үгэхэ талханай зүйлтэйбди. Саашаа яахаяашье ойлгохоёо болинхойбди. Хүйтэн март hара урдамнай хүлеэнэ,— гэжэ Ч. Мунконов байра байдалаа тайлбарилба.

Тээмэндэ отделениие эрхилэгшэ А. Матханов эндэ ерэхэдээ: «Түнхэнэй районhоо асарагдаhан hолсомо үглөө эльгээхэбди»,— гэжэ найдуулhан байгаа. Тэрэ сагhаа хойшо хэдэн үдэр үнгэрөө. Теэд мүнөөшье болотор найдуулhан hолоомониинь үгы байhаар.

— Маанадта асарагдаха hолоомон ашагдажа байна гэжэ үгэ зугаа дуулаа hэмди. Теэд алим тэрэнь, харгыдаа тооришоо юм гү, али ондоо хүнүүд захираад, нишэ тиишэнь ябуулаа юм гү, бү мэдэе! — гэжэ малшан хэлэнэ.

Нээрээшье тэрэ hолоомон хайшаа абаашагдаа гээшэб?! Энэ асуудалда колхозой хүтэлбэрилэгшэд болон зоовет-мэргэжэлтэд харюусаха бээз. Энэ гүүртын үнеэд февраль—март hарануудта тугаллажа эхилхэнь. Ушар тиимэhээ тугаллахынь урда тээ эдэ малые hайнаар хооллуулха байгаа бэшэ гү? hолоомо бии байгаа талханай зүйлтэй холёод үгэбэл, үнеэдтэ ямар ашаатай байха гээшэб. Теэд...

Сэхыень хэлэхэдэ энэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд малшадта хаа-яа ерэнэ, тэндэхи хэрэгээрнь балай hонирхоногүй. Энээн тушаа малшад өөhэдынгөө hанамжануудые хэлэжэ байгаа hэн. Отделениие эрхилэгшэ малайнгаа тоо бүридхэлые хэнэгүй. hара бүхэндэ хайшан гээд колхозой президиумдэ тоосодог юм? Али эндэ ерэхэ харгы холо байгаа аалтай?

Мүн ажахын экономическа албанай хүдэлмэрилэгшэд, тоо бүридхэгшэд малай гүүртэнүүд дээгүүр ябажа, ажалай ёhо гурим баталнагүй. Энэ жэлэй малай үбэлжэлгые эмхитэйгээр үнгэргэхэ социалис мүрысөөнэй гурим баталагдаагүй. Малшадай дунда социалис мүрысөөн дэлгэрүүлэгдэнэгүй. Энээн тушаа гэршэ болохо нэгэ саарhаншье харагдабагүй. Ахалагша малшан Ч. Мунконов наhаараа хэды залуушье hаа, мал ажалда 6 жэл соо хүдэлжэ ябаhан хүн юм. Теэд тэрэ үбэлжэлгын үедэ абаhан үялгаяашье мэдэнэгүй.

Иимэ байдалые ямараар ойлгомоор бэ? Хубилган шэнэдхэлгын үедэ хүдэлжэ байhан энэ залуу нүхэр мүнөө сагай эрилтэдэ хүрэмөөр хүдэлнэгүй хаш. Теэд энэ малшан муу бэшээр хүдэлдэг хүн гэжэ нёдондоной дүнгүүдhэ ойлгохоор. Тэрэ 50 үнеэдээ 45 тугал абажа түлжүүлhэн байха юм.

Ажахын хүтэлбэрилэгшэд, зоовет-мэргэжэлтэд үбэлжэлгын үедэ энэ залуу малшанда анхаралаа хандуулха, тэрээндэ бодото туhаламжа саашадань үзүүлхэ аабза гэжэ найдагдана.

Эндэhээ 2 модоной зайда 300 толгой түлгэ хонидые харууhалдаг, залуу малшанай эжы Д. Р. Мунконовагай буусада хүрэжэ ерэбэбди. Долгор Раднаевна наhанайнгаа хүндэтэ амаралтада гарабашье, Галя басагантаяа, Олег хүбүүнтээ хонин hүрэг эрхилжэ ябана. Энэ түлгэ хонидто тэжээл баhал бага үлэнхэй.

Февраль hара соо зелёнконь арай шамай хүрэхэ юм. Тэрэнэй хажуугаар 20 центнер үбhэн, бага сага талханай зүйл үлэнхэй. Хонидые газаашань гаргажа, хадын үбэр талаарнь бэлшээхэ гэхэдэ, хагда ногооониинь хүр саhан доро дарагданхай.

Малшадые хангаха уялгатай эмшэд, наймаалагшад, агитбригадынхид графигайнгаа ёhоор тэдэнэртэ ошоно. Теэд нонин лекци, хөөрэлдөө хэдэг лекторнууд ябадаггүй. Илангаяа буряад хэлэн дээрэ уншадаг хүнүүд ехэл хомор байна.

Дунда-Жаханаагай 140 толгой hарлагуудые, 97 толгой хальмаг үүлтэрэй үнеэдые харууhалдаг Сергей Содномович Сыреновэй гүүртын ажалтайнь танилсабабди. С. С. Сыренов бүхы наhаараа мал ажалда хүдэлжэ, яhала хүдэржэhэн, дүй дүршэлтэй болоhон, район дотороо мэдээжэ малшан юм. Энэ гэр бүлөөрөө хүдэлдэг малшад энэ жэлэй малай үбэлжэлгые эмхитэй hайнаар үнгэргэхэ талаар ехэ зорилгонуудые хараалаад, хүдэлжэ байнхай. Үбhэ тэжээлэй хэды хоморшье hаань, үнеэдтээ хэршэhэн hолоомо, талханай зүйл холёод буйлуулжа үгэнэ. Хальмаг үүлтэрэй 3 үнеэн тугаллаад байба. Үнеэдынь, тугалнуудынь даб дээрэ яhала тэнхээ тамираар hайн.

Дээдэ-Жаханаада Сыреновтэнэй ехэ басаган Сэмжэд хани нүхэр Валеритээ 130 толгой залуу эбэртэ бодо мал түлжүүлнэ. Залуу малшад комсомолшууд Сэмжэд, Валерий Габановууд түрүүшынгээ жэлдэ мал ажал дээрэ хүдэлнэ. Эдэнэрэй харууhалжа байhан малынь мүнөө дээрээ барагүбэлжэлгээ үнгэргэжэ байна. Эндэ баhал тэжээл бага байгаа hэн.

Иимэ байдалтай эбсэхээр бэшэл даа. Тиимэhээ колхозой правлени, партийна организаци энэ талаар тодорхой хэмжээ абаха аабза гэжэ батаар найдаhабди.

Г. ЦЫБДЕНОВ,
«Саянская новь» газетын корр;
Ж. ЮБУХАЕВ,
манай корр.

СССР-ИНДИ: МЕТАЛЛУРГНУУДАЙ ХАРИЛСААН

МОСКВА. (ТАСС). И. П. Бардинай нэрэмжэтэ Хара металлургиин Түбэй эрдэм-шэнжэлгын институдай коллективтэ юрэ бусын хүдэлмэриин үдэр эхилбэ. Хоёр талын харилсаан тухай хэлсээ баталха зорилготойгоор Инди ошожо ерэhэн институдай эрдэмтэд нүхэдэйнгөө урда тоосоо. Ранчи хотодохи Хара металлургиин эрдэм-шэнжэлгын түбтэй хамтын хүдэлмэри ябуулха түсэбтэй тэдэние танилсуулhан байгаа.

Хоёр ороной экономикодо ехэ удха шанартай зорилгонуудые шиидхэхын тула эрдэмтэд хүсэлэл оролдолгонуудаа нэгэдүүлхэ зэргэтэй. Зургаан темээр шэнжэлгэнүүд хэгдэхэ. СССР болон Индидэ байгаалиин газай, ашаагта малтамалнуудай хэбтэшэнүүд бии. Тэдээн соо сероводород угаа ехэ юм. Тэрэ магистральна хоолой соргонуудай хэнэнуудые hандаргадаг, олзоборилгын түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдые түргөөр элээдэг. Сероводородто эдигдэхэгүй тусхай булад хайлуулан абаха технологи эрдэмтэд зохёохо байна. Ондоо темэнь хайлуулагдаhан буладые таhалгаряагүйгөөр урадхуулха түхеэрэлгые нарижуулан hайжаруулгада хабаатай.

СССР-ЭЙ ЭВОЛЮЦИИН ВОЖДЬДО ОРЮУЛАГДАНА

(ТАСС). Владимир Ильичэй шэнэ портрет В. И. Түбэй музейн саг үргэлжэ хүдэлдэг экспозициие энэ зохёол сууга кубачинска хэбтэ сохилгын аргаар.

Мөнөө Магомет Кишов тэрэнэй автор юм. Физико-математическэй эрдэмэй кандидат, бүхы сүлөө сагаа зохёохы болгогдо зорюулдаг энэ хүн революциин вожьдиин тухай бүлэг зохёолнуудые бүтээhэн байгаа.

Портрет — тэрэнэй эгээл томо зохёол — арадай зохёолой эл соо табигдаба. Бүхы союзна республикаhаа ирэhэн хэдэн зуугаад зүйлнүүд энээндэ орууулагдаба.

Индо Зарайска урашуулай бүтээжэ, Надежда Константиновна Крупскаяда бэлэглэhэн Ленинэй портрет эдэнэй дотор. Тэрэ энэ зохёолые музейдэ бэлэглэhэн байгаа.

ПРОФСОЮЗАЙ АЖАБАЙДАЛ

АРГА ШАДАЛАА ЭДЭБХИТЭЙГЭЭР ХЭРЭГЛЭХЭ

Манай Хориин районой хүдөө ажахыс хубилган шэнэдхэхэ талаар хүдэлмэриин али аэргээр бэелүүлэгдэжэ байһан тухай асуудал агропромышленна комплексын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомои һаяхан боложо үнгэрһэн пленум дээрэ хаража үзэгдэбэ. Бии байгаа дутуу дунданнуудаа усадхаха талаар таарамжатай хэмжээнүүд абтажа, хүн зоной дунда ниитэ-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эмхидхэхэ шэнэ онол аргануудые хэрэглэхэ тухай хэлсэгдэнэн байха юм.

СССР-эй профсоюзуудай XVIII съезд дээрэ партиин ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев үгэ хэлэхэдээ, «хубилган шэнэдхэлгэ хадаа профессиональна союзуудай хүдэлмэриие бүхы талаһаань дайрана, предприятинуүд болон нэгэдэлнүүдэй, ажахын бэеэ даанги байдалай бэхижэхэ бүри тэдэнэй үүргэнь үргэдэнэ, схэ болоно» гээд тэмдэглэлэн байна.

Мүнөө манай агропромышленна комплексын хүдэлмэрилэгшэдэй Хориин райком 26 профком, 28 цехэй комитет, 20 бүлэг хамтаруулна. Эндэ бүхыдөө 4638 гэшүүн тоологдоно.

Үнгэрэгшэ намартаа 150-һаа олон бэшэ гэшүүдтэй профсоюзай эмхинүүдтэ тоосоото-һунгалтын суглаанууд үнгэргэдөө һэн. Тэдэнэй үедэ профсоюзай гэшүүд манай хүдэлмэридэ зүб сэгнэлтэ үгэжэ, үнэн сэхээр шүүмжэлхэ зуураа, үйлэдбэридэ шэнэ онол аргануудые хэрэглэхэ, мүн социальна хүгжэлтэ һайжаруулха хэмжээнүүдэй абтаагүй байһые харуулба.

Хүрбын, Дээдэ-Тайлсын, Ааагай совхозуудай отделенинүүд болон бригадануудай тоосоото суглаанууд дээрэ үгэ хэлэгшэд ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй, профкомуудай түрүүлэгшэнэрэй хүдэлмэридэ реформын шэнэ ёһо гуримуудые бодотоор ажабайдалда нэбтэрүүлгэдэ социалис ёһоор ажахы эрхилэлгын һургуулинууд горитойгоор нүлөөлхэ үүргэтэй. Теэд нэгэ зарим совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд тус һургуулинуудай хүдэлмэри һайжаруулха хэрэгтэ анхарал багаар хандуулна. Эдэ бүгэдэнөө уламжалан, Хүрбын совхозой Могойн, «Георгиевский» совхозой түб һууриндахи фермэнүүдэй коллективуудэй гэшүүд экономическа һургуулида ябажа, бэлэдхэлээ дээшэлүүлхэ аргагүйдэнэ. Юуб гэхэдэ, пропагандистнууд Н. Нанзатов, С. Екимовский гэгшэд даалгагдаһан ниитынгээ энэ уялга муугаар дүүргэнэ. Тэдэнэй энэ харюусалгатай хүдэлмэриеэ һайжаруулха ябадалда дурсагдаһан ажахынуудай профкомуудай түрүүлэгшэнэрэй талаһаа туһаламжашье үзүүлэгдэнэгүй, тусхай хиналташье хэгдэнэгүй.

Манай районой хүдөөгэй ажалшад КПСС-эй ЦК-гай Хандалгада харюу болгон, үбэлэй һараануудта эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлжэ, үнөөн бүриһөө 1623 килограмм һу һааха, тоһоной заводто эльгээгдэһэн бүхы һүнэй 98 процентые нэгэдэхи сортоор тушааха, шахан таргалуулагдаһан эбэртэ бодо малай толгой бүриин шэгнүүр сүүдхэ соо 750, залуу малайхиие 450 граммаар нэмээхэ, гүрэндэ тушаагдаха малай шэгнүүр 370 килограммда хүргэхэ уялга абаа бэлэй.

Абаһан уялганууднай али зэргээр дүүргэгдэжэ байна гээшэб? Үбэлэй дүрбэн һарын туршада гэхэ гү, али энэ жэлэй февралиин нэгэнэй байдалаар үнөөн бүриһөө 563 килограмм һүн һаагдаа. Зүгөөр абаһан уялганнуудаа бэлүүлхын тула саашадаа һара бүхэндэ үнөөн бүриһөө 215 килограммһаа бага бэшэ һу һааха ёһотойбди.

Мүнөө түл абалгын халуун хаһа түргэндөө ороо. Зуун эхэ дутагдалнууд үсөөн бэшэ дайралдана, тэдэнэй хүдэлмэридэ хуушанай, захиргаанай шэнжэтэй хүтэлбэрилхы арганууд ушарна, хубилган шэнэдхэлгын эрилтэнүүдтэ хүрэмэ хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэнэгүй гээд тэмдэглэгдээ. Илангаяа Ааагай совхозой профкомой түрүүлэгшэ В. Ильин, «Георгиевский» совхозой — Ю. Белоусов, Хүрбын совхозой—В. Нимаев гэгшэд социалис мүрысөө эмхидхэхэ, тэдэнэй дүнгүүдые согсолон гаргаха, хонишод, малшад, үхэршэдэй байра байдал болбосон түхэлтэй болгожо, ажаһуудалайнь хэрэглэмжэ хангалгые һайжаруулха хэрэгтэ анхаралаа багаар хандуулна гэжэ хэлэгдээ.

Профсоюзуудай бүлэгүүд болон цехүүдэй суглаануудые үнгэргэхэ талаар Хүлэй совхозой профкомой түрүүлэгшэ Р. Будаевагай талаһаа СССР-эй профсоюзуудай Уставай эрилтэнүүдые хазагайруулха ушар дайралдаа һэн. Тэдэнийе усадхахын тула манай профсоюзай райкомой президиумэй зүгһоо саг соонь хэмжээн абтаһан, туһаламжа үзүүлэгдэһэн байна.

Һүүлэй хоёр жэлэй хугасаа соо районой совхозууд түрэндэ хүдөө ажахын продуктнуудые тушааха даабаринуудаа үлүүлэн дүүргэнэнэй ашаар слэзотой гараа. Тэрээнһээ уламжалан, экономическа дүнгүүдынь һайжараа.

Совхозууд энэ жэлһээ эхилжэ, өөрыгөө өөрынгөө мүнгэн зөөреэр хангагаа ёһо гуримда сробо гэгшэ. Тэдэнэй нэгэ зарим һалбаринуудайнь ажахын хүсэд тоосоондо оролгонь үшөө гуримшуулагдаагүй байһаар гээд тэмдэглэлтэй. Районой агропромышленна нэгэдэлэй ахамад экономист, профсоюзай райкомой президиумэй гэшүүн Р. Ильинэй хүдэлмэридэ горитойхон дутагдалнуудай бии байһаниие энэ харуулна.

Эрид шууд экономическа реформын шэнэ ёһо гуримуудые бодотоор ажабайдалда нэбтэрүүлгэдэ социалис ёһоор ажахы эрхилэлгын һургуулинууд горитойгоор нүлөөлхэ үүргэтэй. Теэд нэгэ зарим совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд тус һургуулинуудай хүдэлмэри һайжаруулха хэрэгтэ анхарал багаар хандуулна. Эдэ бүгэдэнөө уламжалан, Хүрбын совхозой Могойн, «Георгиевский» совхозой түб һууриндахи фермэнүүдэй коллективуудэй гэшүүд экономическа һүргуулида ябажа, бэлэдхэлээ дээшэлүүлхэ аргагүйдэнэ. Юуб гэхэдэ, пропагандистнууд Н. Нанзатов, С. Екимовский гэгшэд даалгагдаһан ниитынгээ энэ уялга муугаар дүүргэнэ. Тэдэнэй энэ харюусалгатай хүдэлмэриеэ һайжаруулха ябадалда дурсагдаһан ажахынуудай профкомуудай түрүүлэгшэнэрэй талаһаа туһаламжашье үзүүлэгдэнэгүй, тусхай хиналташье хэгдэнэгүй.

Манай районой хүдөөгэй ажалшад КПСС-эй ЦК-гай Хандалгада харюу болгон, үбэлэй һараануудта эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлжэ, үнөөн бүриһөө 1623 килограмм һу һааха, тоһоной заводто эльгээгдэһэн бүхы һүнэй 98 процентые нэгэдэхи сортоор тушааха, шахан таргалуулагдаһан эбэртэ бодо малай толгой бүриин шэгнүүр сүүдхэ соо 750, залуу малайхиие 450 граммаар нэмээхэ, гүрэндэ тушаагдаха малай шэгнүүр 370 килограммда хүргэхэ уялга абаа бэлэй.

Абаһан уялганууднай али зэргээр дүүргэгдэжэ байна гээшэб? Үбэлэй дүрбэн һарын туршада гэхэ гү, али энэ жэлэй февралиин нэгэнэй байдалаар үнөөн бүриһөө 563 килограмм һүн һаагдаа. Зүгөөр абаһан уялганнуудаа бэелүүлхын тула саашадаа һара бүхэндэ үнөөн бүриһөө 215 килограммһаа бага бэшэ һу һааха ёһотойбди.

Мүнөө түл абалгын халуун хаһа түргэндөө ороо. Зуун эхэ хонин бүриһөө 85 хурьга гэхэ гү, али дүн хамтадань, районой ажахынууд 45 мянганһаа үсөөн бэшэ хурьга абажа, түлжүүлхэ уялгатай. Энэ зорилгомнайшье бэелүүлэгдэхэ ёһотой.

Һүүлэй жэлнүүдтэ, илангаяа, үнгэрэгшэ 1987 ондо байрын гэрнүүд олоор бодхоогдожо, ашаглалгада оруулагдаба. Энэ талаар районой Хасууртайн совхозһоо бэшэ бусад ажахынууд һайшаалтай урагшаа алхамуудые хээ. Жэшээнь, Хориин совхоз 6, Хүрбын совхоз 5 гэр ашаглалгада тушаагаа. Дээдэ-Тайлсын совхозой түб һууриндахи фермын дэргэдэ малшанай гэр толлогдожо, тэндэхи һаалишад ехэл баяртай. Ааагай совхозой Булам тосхондо 40 хүүгэдэй байха ясли-сад, Онинооборскдо бани болон фельдшерско-акушерскэ пункт нээгдээ. Харин «Георгиевский» совхоздо ажахын хүдэлмэришэдэй зунай амаралтын байшан баригдажа байна.

Район соо социально-соёлой болон байрын гэрнүүдые хамагһаа олоор ажахынууд хоорондын нүүдэл-оньһожоруулагдамал колоннын коллектив бүтээнэ. Гэбэшье ашаглалгада тушааһан барилганнуудынь муу шанартайгаар, олон дутагдалнуудтайгаар дүүргэгдэнэн байдаг.

Тэдэнэйнь олонхинь кварталай эсэсэй үдэрнүүдтэ тушаагдана. Энэ колоннын коллективэй хүдэлмэри гуримшуулха, шанарыень һайжаруулха хэрэгтэ районой агропромышленна нэгэдэлэй ахамад инженер-барилгашан Н. Гуляевай талаһаа эрилтэ багаар табигдана, хиналта һүлаар хэгдэнэ.

Профсоюзуудай эмхинүүдэй тоосоото суглаанууд дээрэ ниитын, илангаяа соёлой хүдэлмэридэ үшөөл шиидэгдээгүй олон асуудалнууд ушардаг гээд хэлэгдээ. Нэгэ зарим ажахынуудай, тэрэ тоодо Хүлэй, Дээдэ-Тайлсын, Хүрбын совхозуудай профкомуудай түрүүлэгшэнэр хүдөөгэй юлбуудай ба соёлой байшангуудай хүдэлмэреэр һонирходоггүй, һайжаруулхыо оролдодоггүй байна.

Гэбэшье һүүлэй үедэ Буламай, Аланай, Хүтэл-Нуурай соёлой гуламтануудай хүдэлмэри һонирхолтой, олоной анхарал татамаар болоо. Эндэ үйлсэ, гудамжануудай хоорондо уран һайханай харалга-конкурснууд үнгэргэгдэдэг болонхой. Энэнь хатар нааданнуудые, дуу, зүжэгүүдые гүйсэдхэхэ дуратайшуулые элирүүлхэдэнь, ажалшадай сүлөө сагаа һонирхолтойгоор үнгэргэхэдэнь бодото туһа боложо үгэнэ. Хүдөөгэй соёлой байшангуудай коллективүүд өөһэд хоорондоо айлшаар ябалсажа, нютаг нугынгаа хүн зоной урда концерт харуулдаг болоо. Һайшаалтай иимэ хэрэгүүдыень одоол магтахаар, али болохоор дэмжэхээр.

Урдандаа соёлой гуламтанууд гү, али спортивна залнууд үдэшын сагта хоохон, харанхы байдаг аад, һүүлэй үедэ хулгөөтэй, зон олонтой болодог болоо. Энэ хадаа хүдөөгэй залуушуулай сүлөө сагаа һайнаар, эмхи гуримтайгаар үнгэргэдэг байһаниие харуулна.

Шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилжэ, районой ажалша коллективүүдэй гэшүүд эршэтэйгээр хүдэлжэ, Бүхэсоюзна партийна XIX конференциие нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсоод, ажалай үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлжэ байнхай. Энэ мүрысөөндэ профсоюзай гэшүүд ажалай эрхим жэшээ харуулна байха.

Р. ЦЫРЕНЖАПОВ,
Агропромышленна комплексын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай Хориин райкомой секретарь.

Колхознигуудай IV съездын

ГАЗАР ТАТА

Һургуулида һурахадаа яһала ойлгомжотой, һүбэлгэн, ухаатай гэжэ магтуулдаг байһан Сергей 1977 ондо нютагайнгаа дунда һургуули амжалтатайгаар түгэсхоод, Шэтын гүрэнэй медицинскэ институдта һуража, врач мэргэжэлтэй болохо хүсэлэнтэй мордоо һэн. Шэтэдэ эхинһээ эсэс хүрэтэрөө бүхы шалгалтаяа һайнаар барижа тушааһан тэрэ мединститудай студент болохо бүлэг залуу хүбүүд, басагадтай хамта Могойтын районой ажахыда ургаса хуряалсахаяа ошоо бэлэй. Институдһаа ерэһэн бүлэг хүбүүд, басагадые олон хуби болгожо хубааариланшьегүй таряанай томохон тоог дээрэ ажаллахыень эльгээгээ һэн. Шиигтэйхэнээр сохигдожо суглуулагдаһан таряан шулуудамал шалатай тоог дээрэ гүбээ, хада болотороо суглуулагданхай. Эндэ досоохоо халажа захалһан таряаншье бии хэбэртэй һэн. Тиимэйлэ хоорондоо хүсэд танилсажа, нэрэ, обогоошье һайн мэдэхэгүй хүбүүд, басагад хоёр халаанда хубааараад, обоолгодоһон таряа һалхитуулан хатааха, сэбэрлэхэ ажалаа үдэр бүхэндэ хээд лэ байдаг бэлэй.

Тэрэ намарай нэгэ үдэр Сергей бригадын тоо бүридхэгшэтэй уулзахадаа, тракторта ажаллахыень гү, али комбайнерай туһалагшаар томилхыень гүйнан байгаа. Хэдэн үдэрэй үнгэрөөд байхада тракторно-таряан ажалайнь бригадын бригадир Сергей Батомункуевтай уулзахадаа, анхандаа хаана ажаллаһыень, түрэһэн нютагыень асуужа мэдээд:

— Зай, хүбүүн, би шамайй нэгэ-хоёр жэл соо трактористаар ажаллаһан гэжэ һанаалби. Шимни сэхэ һургуулиин партаһаа эндэ ерээ хүн байнаш. Үнэмшэлгээ бу харуула. Мүнөө дунда һургуули дүүргэһэн лэ хүбүүд, басагадта иимэ хабтаһахан бии байха. Намда дуршэлтэйхэн хүн хэрэгтэй байгаа. Газар хахалдаг нэгэ агрегадни хоёр хэлааанда хүдэлгэдэхэ аад, хүнэй дуулахада һүниндөө согсоно,— гэхэдэнь, залуу хүбүүн мэгдэжэ:

— Та ойлгыт. Минии аханар булта механизаторнууд юмэл. Һүниндөө газар хахалха хүдэлмэридэ яһала хүдэлһэн байхаб. Юһэдэхи класс дүүргээд, бүхэли зундаа һүниндөө газар хахалжа гараа һэм. Манай тэндэхи поли хаданнуудай майла, ташаланда хабтайдаг,— гэхэдэнь, бригадир тэрэнэй урдаһаа үнэншэжэ ядангяар хараад:

— Зай, би отделениие эрхилэгшэтэй хоорэлдэхэб. Үглөөгүүр ерэхэдээ дуулгахаб,— гээд ябашоо һэн.

Сергей Батомункуев хамта ерэһэн хүбүүд, басагадаараа обоолгодоһон таряа һалхитуулан хатааха, сэбэрлэхэшье һэн. Трактор жолоодохоһоонь эндэ ажаллахада хүхюутэй, зохид ааб даа. Залуушуулай шог зугаа таһалдахагүй. Теэд тэрээндэ юундэшьеб хүсэтэй тракторай жэгдэ хүнхиноөн соо үлгыдүүлэн, һүниндөө газар хахалхадань баһал уйдхаргүй шэнгеэр һанагдаа һэн.

Халаанай трактористаар ажаллаха гэжэ эрмэлзэһэн Сергей хараалһанаа бэелүүлжэл һалаа һэн. Бригадир, тоо бүридхэгшэ хоёр хирэ-хирэ болоод лэ уулзахадаа, залуу хүбүүе магтажа:

— Яһала хүдэлхөөр хүн байнаш. Агрономнай хатуухан сэдьхэлтэй хүн юм. Абаһаар арсаа, юумэ мэдэхэгүй үхибүүниие тракторта һуулгабаш гэжэ гэмэрээ. Мүнөө шинии хүдэлмэриие шалгахадаа магтанал. Болоо, болоо, ябахатнай дүтэлбэ. Һайнаар хүдэлжэ үзыш даа. Тоог дээрэ орооһо хүрээдэхэһөө эндэ хүдэлхэдөө барииштахаш. Эндэ түлбэринь һайн ха юм. Студентдэ мүнгэн хэрэгтэй. Нормоёо дүүргэжэп яба,— гээ һэн.

Тэрэ гэһээр тэбхэр арбан жэл үнгэрөө. Сергей медицинскэ институдай эмшэлэлгын факультедэй хоёрдохи курсаһаа һурапсалаа таһалдуулжа, түрэл нютагаа бүсаа бэлэй.

— Һайн эмшэн, аргашан болохын тула гансашье һайнаар һураха, бүхы эрдэмээ сүм шудалха бэшэ, мүн доктор болохо өөрын хуби заяанай табисуур хэрэгтэй бшуу,— гэжэ шогтойхоноор миһэрэн хэлээ һэн.— Сэхыень хэлэбэл, түрэһэн нютагһаа холо байжа шадахагүй хүн байшооб. Энхэ-Таламни татасатай байба бшуу.

Шэтэһээ ерэһээр Энхэ-Талын тракторно-таряан ажалай бригадада одоошье өөрынгөө дуратай мэргэжэлээр — трактористаар ажаллажа захалаа. Удаань, наһанайнгаа хани нүхэр болохо басагантай уулзажа, шэнэ гэр бүлэ байгуулаа. Һүүлээрнь залуу бүлэдэ үри хүүгэд бии болоо ааб даа. Мүнөө Сергейтэн хоёр үхибүүтэй. Ехэнь хоёрдохи класста һурана. Одохниинь хүүгэдэй саадта хүмүүжүүлэгдэнэ.

Трактористаар мүнөөшье ажаллажа ябаха һэн. Теэд нөөдондо бригадирайнь ажалһаа сүлөөлэгдэхэдэ, коллективые хүтэлбэрилхэ эмхидхэхы бэлиг шадабаритай хүн колхоздонь абаһаар олдоогүй. Хэды саг соо хүтэлбэрилэгшэгүй байһан бригадань өөһэдынгөө дундаһаа бригадирые һунгажа томилхо гэжэ шиидээд, ажахынгаа правленидэ дуулгаа. Шэнэ сагай эрилтээр энэ һанамжын тон таарамжатай байһаниие хараада абаһан мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд үгэ дуугүй зүбшөөгөө һэн. Бригадын хамтын суглаанай зарлагдахада, механизаторнууд хүлэгдээгүй дурадхал оруулаа гэхэ гү, али залуу хүбүүн Сергей Батомункуевые өөрынгөө бригадир болгохо дуратай байшоо ха юм.

Сергей абаһаар бахардаа, мэгдээшье. Теэд тэрэ хэдэн жэлдэ отделениие эрхилэгшээр ажаллаһан Владимир ахаһаа олон юумэ һуража, хүтэлбэрилхы, эмхидхэхы шадабариень халан абадаг байгаа. Суглаан дээрээ өөрынгөө хүтэлбэрилэгшөөр һүнгаһан бригадынь механизаторнууд Сергейдэ али болохоор туһалдаг байгаа. Олороо хэлсэһэн үгэгүй гэдэгтэл бүхы шухала хүдэлмэрее бултадаа зүбшэжэ түсэблөөд бэолүүлдэг бэлэй. Ажалаа хамтын подрядай гуримаар эмхидхэһэн тус бригадада 2442 гектар газар зон бүлтаа-вэй гэшүүдэй хоонийс, инаг дуран, ябадал тугектар гектар эжэ, үйлаг-ороохоо уяржа һүүсо тарялаг до яһаа байгаа. тарилгаа болгохо даа.

Үедэ иимэ Москвагай болшо Анагектар эн зохёо сохигдо артистнар элһэлиг маршье түйлидо өөр, хэдэн ажалайнгаа, — Бай хажуугаар центнер углөониинь хуряаха байгаа. Абаһан дээгүүр нэ ёһоной центнер Мүнөө маарлаг нихи театрһаар нүүд ябуу-ажаллаг лаа театрай залуу хүн бүг ун, эхилһэн хадамин дүүргэжэ ражаа үйаалтай. шэ, бөг хэлэнэб гэхэбэри рта гушаад хангалта олдоо н алдарта ханилга эй охин һ ожа ошо дахин һэрга абаг бии гэ леөлхэ руулба. бригад ай театрай шэн п тухай рес болонхо тын болон жиевич эгрһоо тон 1986 шүүн, лай дур гадир томумн дэлмэр ритойм Партий мунист дунда дай нэ Гумпыл бэриилэ ев бриг той түүн тын малай гөө түр, эмхитэй машин, манай рес ажалын шармайн һүүлэй Энэ харюу хын м дэ. Га дэ малша ёр хангалга гараха гээшэ. Тиигараха н музейнүү Тээм д Һара бү хозяйн шадта айл конфер ин уулзалга ороно энүүдые үн Москв эдэ, Сампинигуудн урэн зура дын эрилэгшэ Ба хай нюр Дугар-Жабон дынь Доодо-Ивал ярлаг шод Тогочтарилгаг втэндэ, Баддожо, омбоевтондо асаржа йхан үнгэтэй лэнэгн үрэадай мэ шэхэн ашадай бу нонирхолтой н эндэ ман Зур лсаһан Доогуудай текарь Люделегат Дашинимаедо Намжил композиц Ямпилов Хяг «Дур ов Ивал хэдэ ималмэрилэгшэ вна Санжиобор оёгдолон охэшүүр худалдаба. үүлдэ хонинович Тогохайнь удаан

ЛЕНИНЭЙ ОРДЕНТО ЛВРЗ-дэ

Коммунист Радна-Самбу Аюшеевна Пархаева Түнхэнэй районой Саяанай совхоздо хори гаран жэлдэ һаалишаная худэлжэ ябана. Тэрэ жэл бүри 18 үнөөнэй туд бүриһөө 3500—3600 килограмм һу һаадаг заншалтай. Районой мэдэжэ һаалишан үнгэрэгшэ жэлдэ үнөөн бүриһөө 3685 килограмм һу һаагаа.

Сүлөогүй байбашье, Радна-Самбу Аюшеевна коллективэйнгээ ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг хүн гээшэ. Мүнөө үедэ тэрэ оорынгоо худэлдэг Түбэй һүнэй фермын партгрупорг болонхой. Тэрэ даабарла эдэбхитэйгээр дүүргэдэг. Совхозой коммунистнууд тэрээндэ ехэ этигэл найдабари үзүүлжэ, парткомой, КПСС-эй райкомой гэшүүнээр һунгаа юм. Ажалай ветеран Жэмһэгэй сельскэ советэй депутат. Нэгэ доро дүрбэн даабари дүүргэхэ гээшэ хүндэтэйшье, харюусалгатайшье, орёошье.

Ажалай, ниитын эдэбхитэй ажал ябуулгадаа жэшээ ходо харуулжа, түрүү эзэгдэ алхалан ябадаг коммунист гээшэ. Тэрэ гүрэн түрын ехэ шагналда — Ажалай Алдар Солын II, III шатын орденуудта хүртэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Р.-С. А. Пархаева.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Малай үбэлжэлгэ: үдэрһөө үдэртэ

ХАБАРАЙ «НЮРГАН» УТА

Дэрээнэй совхозой конторо соо үлгоотэй байһан тусхай стенд дээрэ ажахын хонишодой үнгэрһэн жэлэй ажалайнь дүнгүүд манай анхарал татаадхиба. Бидэ эндэнээ совхозой хонишодой ямараар худэлжэ гараһыень мэдэжэ абабабди. Ахалагша хонишон З. Х. Ухинова нёдондо эмэ түлгэдые харуулһалхадаа, коохо абаха, хонидойнгоо шэгнүүр нэмээхэ түсэбүүдээ амжалтатай гаар дүүргэһэн байна, Тиихэдэ отарын хонид гарза хоролтогүйгоор ондо оруулагдаа. Энээнэйнгээ түлөө ахалагша хонишон жэлэй дүнгүүдээр 3300 гаран түхэриг мүнгэ абаа. Хонишон иимэ амжалтануудые хайшан гээд туйлааб гэһэн асуудалтайгаар бидэ совхозой партийна организациин секретарь Д-Д. В. Биликтуевта хандабабди.

— Коммунист З. Х. Ухинова гуша гаран жэлэй туршада хонин ажалда худэлжэ, дүй дүршэлтэй болоһон хүн юм. Тэрэ мүнөө гэр бүлын подрядай гуримаар ажал худэлмэриеэ эрхилнэ. Эндэһээ холо бэшэхэнэ, 2—3 модоной зайда Гаахаан гэжэ газарта тэрэнэй отара үбэлжэдэг. Ошожо хараял даа, — гэжэ Даша-Доржо Виличкёевич дурадхаба.

Бидэ уданшьегүй З. Х. Ухиновагай отарын байрладаг газарта хүрэжэ ерэбэбди. Автомашинаһаа буухадамнай манай урдаһаа ута эшэтэй аса үргэлһэн нэгэ хүн ерэжэ ябаба.

— Дамба Эрдыниевич ерэбэ хаш. Ахалагша хонишоной нухэрынь болоно. Тэрэ наһанайнгаа амаралтада гараһаншье һаа, үшөө худэлһөөр,— гэжэ Д-Д. В. Биликтуев хэлэнэ.

Бидэ Дамба Эрдыниевич Раднаевтай уулзажа, мэндээ хэлсээд, гэртэнь орообди.

— Зинэтэй конторо соо золгоогүй гүт? Үглөөнэй тиишээ ошонхой. Тэрэ ажахынгаа тоосооной дэбтэр абахаяа, мүн бэшэшье асуудалнуудые шиидхэхээ ошонхой юм һэн,— гэжэ ажалай ба дайнай ветеран Д. Э. Раднаев манда хэлэнэ.

— Урай ошожо юу хээбта? — гэжэ һонирхобобди.

— Механизаторнууд Валерий Кайгородцев Виктор Телятников хоёр К-700 түхэлэй тракторнуудаар сомоонуудыемнай эндэмнай оруулха һанаатай ерэһэн байгаа. Теэд сомоонуудаа тросоор шэржэ асархa гэхэдэ таһаржа, ехэл сүхэрөөбди. Сомоо задарха байна. Үбһэнэй харгыдаа гэгдэхэнь мэдээжэ. Тиимэһээ аарбатай тэргэтэй «Беларусь» тракторaар үбһээ зөөхэ гэжэ шиидээб,— гэжэ тэрэ харюусаба.

Энэ нүхэрнай ехэл һонин намтартай хүн юм. Тэрэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадаһан байна. Дамба Эрдыниевич эрэлхэгээр дайлалдаһанайнгаа түлөө «Алдар Солын» гурбадахи шатын орденоор, «Шэн зоригой түлөө» гэһэн медаляар шагнагданхай.

Д. Э. Раднаев дайнһаа бусажа ерэһээр техникум дүүргэжэ, агроном мэргэжэлтэй болоод, тэрээнһээ хойшо түрэл Дэрээн нютагтаа ажаллаа. Һүүлдэнь 23 жэлэй туршада хонин дээрэ амжалтатайгаар худэлжэ ябана.

Мүнөө ажалаа гэр бүлын подрядай гуримаар эмхидхэһэн энэ бишыхан коллективтэ 768 зуһаг хонид даалгагданхай юм. Отара дээрэ табан хүн худэлнэ. Ахалагша хонишонтой хамта тэрэнэй нүхэрһөө гадна Галя, Валя басагадынь, Валера хурьгэниинь ажаллана.

Бидэ хонишодтой эндэхи байра байдалыень, хонидыень харабабди. Хорёо соо хэдэн арбаад хонид илгагдан эдээлүүлэгдэнэ.

— Эдэмнай хүшэ тамираар муу хонид болоно. Тиимэһээ тэдэнээ бэлшээридэ гарганагүйбди,— гэжэ хонишон Валентина Дамбаевна хэлэнэ.

— Хонидоо бэлшээнэ гүт?— гэжэ асуубабди.

— Тиигэнэ. Мүнөө жэлдэ ажахы доторнай үбһэ тэжээл ехэ хомор. Хонин бүридэ үбэлэй һарануудта 50 килограмм үбһэн хүртэнхэй. Һолоомоншье бага. Багаханаар таряа талханай зүйл үгэлсэнэбди. Тиигээд лэ хонидоо бэлшээнэбди. Мүнөө Валерамнай хонидоо адуулжа ябана. Үнгэрһэн зундаа ган гасуур боложо, хагданшье муу байна,— гэжэ Дамба Эрдыниевич манда тайлбарилна.

Хонишодой байра байдал үбэлжэлгэдэ һайнаар түхеэрэгдэнхэй. Эндэ бүхы юумэниинь гуримтай. Хонидойнь байра, хорёо соогуур сэбэр. Иигэжэ эндэ ажалша бэрхэ зоной худэлжэ байһаниинь абаһаар лэ мэдэрэгдэнэ.

— Сагаан һара гаража, урданай ёһоор үбэлжэлгэмнай тэнлэбэ гээшэ ааб даа. Сагаалганда бүряад зон үүсынгээ мяхые хахадладаг, үбһэ тэжээлээ баһал хахадладаг бэлэй. Бидэшье иимэрхүү байдалтайбди. Теэд хабараймнай «нюрган» ута ха юм,— гэжэ манай ябаха дээрэ Дамба Эрдыниевич энеэбхилэн хэлээ бэлэй.

Г. РИНЧИНО,
манай корр.

Хурамхаанай район.

«Элшэ хүсэн эзэгүй зандаа гээшэ гү?» гэһэн статьяда

ХОМХОЙРОЛГЫН «ХОРХОЙДО» ДАЙРА

Өөрөө би буряад хэлэ бэшэг мэдэхэгүйшье һаа, «Буряад үнэн» газетын январиин 30-най номерто толилогдоһон «Элшэ хүсэн эзэгүй зандаа гээшэ гү?» гэһэн томо статьятай тус газетын корреспондент Г. Ринчиногой туһаламжаар танилсааб. Энэ статьяһаа өөртөө, өөрынгөө ажалда нилээн туһатай тобшолол хээбди.

Хэнэйшье мэдэһээр, мүнөө промышленна бүхы предприятинууд өөһэдөө өөһэдыгөө мүнгэн зөөреэр хангаха экономическа шэнэ гуримда орожо байна. Манайшье Хойто зүгэй электрическэ сетьнүүдэй коллектив энэ гуримһаа арсахагүй, бэлэдхэл эхилэнхэй. Ушар иимэһээ зайн галай элшэ хүсэ хэрэглэдэг предприятинууд, эмхи зургаанууд болон ажахынууд түлбэриие саг болзортонь оруулжа байха эзргэтэй болоно ха юм. Тиихэдэ зарим предприятинууд болон ажахынуудта зайн галай элшэ хүсэн гамгүйгоор, ямарщье хиналтагүйгөөр гаргашалагдана. Энэнь тэдэндэ өөһэдтэнь, манайшье коллективтэ, юрэдөөл, гүрэн түрэдэ хэды ехэ гарза хохидол ушаруулна гээшэб! Гэхэтэй хамта һуурин зоншье элшэ хүсэ хэрэглэһэнэйнгээ түлөө түлбэри саг соонь оруулангүй үнжагайруулдаг байна. Тэдэнэй дунда бүхэли жэл соо түлэдэггүй хүнүүд бии.

«Буряад үнэн» газетэдэ толилогдоһон тус статья дотор иигэжэ хэлэгдэнэ: «Предприятинуудта болон эмхи зургаануудта хүдэлмэришэдые, алба хаагшадые коммунальна туһаламжануудайнгаа түлөө мүнгэгүйгөөр тоосохо аргатай болгохо». Энээниие иигээд ойлгомоор: хүн бүхэн элшэ хүсэ хэрэглэһэнэйнгээ түлбэриие һара бүридэ худэлдэг газарайнгаа бухгалтереэр дамжуулжа байха болоно. Энэмнай тон һайшаалтай, хэрэг. Теэд энэ хэрэгые хүн зондо зүбөөр ойлгуулха гээшэ шухала болоно. Иигэжэ хүнүүдэй худэлмэриилдэг газарһаа элшэ хүсэ хэрэглэһэнэйнь түлөө түлбэриие һара бүри даража байгаа һаань, хүн зондошье, манай предприятидашье амар байха бэлэй. Тиихэдэ элшэ хүсэ хэрэглэһэнэй түлөө мүнгэ түлэхэгүй ушарнууд усадхагдаха байгаа.

Гүрэнэй энергонадзорой Баргажанай участогай худэлмэрилэгшэд зайн гал зүбөөр ашаглаха хэрэгые ходо шалгажа байдаг юм. Хэды тиибэшье, хайша хэрэгээр, гамгүйгөөр хэрэглэхэ, мүн хулгайлха ушарнууд үзэгдэһөөр.

Шэнэ жэлэй урда тээ Үүрэгэй сельскэ, Баргажанай-Адагай поселково Советүүдэй харьяата газар дээрэ ажаһуудаг хүн зон элшэ хүсэ хэр зүбөөр хэрэглэнэб гэжэ шалгагдаа бэлэй. Энэ шалгалтын дүнгүүдые һайн гэхын аргагүй.

Хэдэн жэшээдэ тогтоё. Баргажанай совхозой жолоошон А. П. Степанцов зайн галай утаһа нюусаар подполи соогоо оруулаад, тэрээнһээ дулаа абажа байтараа баригдажа, 110 түхэриг ялада унаа. Тиихэдэ пенсионерка М. С. Колмакова элшэ хүсэ баһал хулгайгаар хэрэглэжэ байһаар аяар 260 түхэригэй яла түлэхэ болоо. Гадна тус совхозой худэлмэришэн А. Н. Колмаков хаанашье буридхэлдэ абтаагүй розеткэ татаад, гэрээ дулаасуулдаг, түлөгээ гамнадаг байгаа. Энэ нүхэрнай 208 түхэригэй яла түлөө. Тэдээнһээ гадна наймаалагша В. И. Ринчино баһал балшыса баригдаа.

Баргажанай-Адаг һууринай зарим зон түлбэреэ ехэл һаатуулжа оруулдаг байна. Элшэ хүсэ хулгайлха ябадалнууд эндэ олоор ушарна. Жэшээнь, эрхэтэн И. Я. Худашвили манай нютагта «ута солхообуудые» бэдэржэ ороод, бүри баяжахын тула элшэ хүсэ хулгайлжа эхилһэн байна. Загаһанай комбинадай худэлмэришэн О. П. Жаркая электросчетчигтоо плёнко хэжэ, тэрэнээ огто худэлхыень болюулһан байгаа. Гадна эрхэтэн Н. И. Овчинникова уһа халааха түхеэрэлгэ ороо бүтээгээд, тэрээгээрээ гэрээ дулаасуулжа байтараа шалгалтын үедэ дээрээ ортоо. Эдэ нүхэднай булта хэнээгдээ ааб даа.

Иимэ баримтануудые элирүүлхэнь тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ. Хулгайшад элдэбын мэхэ гох

...ХЫ ШУБУУНАЙ ...ЙДХАР ДУУН

...Намсараевай буряад драмын ...лдүүдые хү... ...йные үнинэй... ...зүжэг хараад, ...гөбдо, шог... ...даг аша гар... ...дуурай хоо... ...бэшэ, сце... ...агдажа байһан ...үнэн зүрхэн... ...өөр абадаггүй

...ан зон бултаг... ...үүнүүдэй хоо... ...инаг дуран, ...ябадал ту... ...одожо, үйлал... ...ө, үяржа һүү...

...ар гэгшэмнай ...бэшэ, үнэн ...гөөто болгохо ...даа.

...үедэ нимэ ...Москвагай ...өлшо Ана... ...зэхөө... ...артистнар ...ямаршэ ту... ...өөр, хэдэн ...ажалайнгаа, ...хэмжуугаар ...углоониинь ...ан байгаа, ...шэнэ аһоной ...ш. Мунөө ма... ...олонхи театр... ...ргүүд ябуу... ...театрай залуу ...нигүй, эхилһэн ...ай дуургэжэ ...ваалтай.

...хэлэнэб гэ... ...ртэ гушаад ...онон алдарта ...гэй охин һа... ...ь дахин һэр... ...агад бии гэ... ...харуулба.

...манай театрай ...ө, тухай рос... ...ийн болон ...ө зүгһөө тон

...ө Намсараевай буряад драмын ...лдүүдые хүнэй... ...зүжэг хараад, ...гөбдо, шог... ...даг аша гар... ...дуурай хоо... ...бэшэ, сце... ...агдажа байһан ...үнэн зүрхэн... ...өөр абадаггүй

...442 тем... ...анхай. Ө... ...гэшүүд ...ө, 646 ...арта нэ... ...арта ...ө... ...ө, үйлал... ...өөхо, үяржа һүү... ...алангайн... ...ааһала һ... ...аа. Эрд... ...гдаһан ...айһан ...бухы ...арай 16 ...гдоһон ...лиг. Ма... ...Байгша ...нөрһэ... ...аха ...ан уялг... ...үүр ...ө... ...лаха ...ө... ...ан ...ө... ...ө, шэнэ ...ө... ...ө... ...ө...

Арадай ёһо заншалнууд

САГААН ҺАРЫН САРЮУН МЭНДЭ

БУУРАЛ сагаан жабартай, булгаа шэрүүн шуургатай үбэл баабайн аашалһаар, зөөлэхэн аад, хүйтэн амитай саһаяа шэдэһээр, үдэшэ, үглөөнүүдэй наранай үдхэн ягаан толоёо сасаһаар байтар, ямаршьеб нэгэ ури унаһан шэнги болоод, баруун-хойноһоо жэгтэйхэнээр һалхилба.

Юун болоо гээшэб? Хүдөө нютагаймнай ажахынуудай отарануудта түрүүшын хурьгадай маараанай ирагуухан хүгжэм зэдэлэнхэй. Манай бэреэд басагадай һаадаг үнеэд туралажа, уурал баяюулһан ураг амталбабди.

Эгээл энэ үедэ монгол угсаатанай литын ёһоор, хабарай түрүүшын һара — САГААН ҺАРА хангай уужам дайдадамнай буужа ерэбэ ха юм.

Хабарай һара... Хамаг юумэнэй наашалха, бүхы байгаалиин юушьеб хүлеэһэн хаһа. Иимэл үе сагта сагаан һарын сарюун саһала аалихан баяюулһаар ерэхэдэ, буряад арад зон сагаан һарын нэгэн шэнын үдэр наһаяа нэмээн тоолодог, уни урда сагһаа заншалта болоһон сагаалга — ехэ һайндэрөө угтадаг байгаа ха юм.

...Һаяхан Улаан-Удын Октябрьска районой 40-дэхи квартада оршодог «Ургы» кафе соо хүн зон олороо сугларба. Тэндэ хэдэн яһатанай түлөөлэгшэд бии һэн.

«Ургы» кафегэй ехэ зал соо ирагуу хүгжэм зэдэлнэ. Гурбан ута, саанань үшөө хүндэлэн столнуудай саагуур айлшадшье хүхинэлдэн һуушанхай. Үндэр, дундуур, залуу наһатайшье хүнүүд тэндэ харагдана.

Уданшьегуй үүдэн үргэнөөр нээгдэжэ, буряад торгон тэрлиг үмдэһэн, долоон үнгын үтаһан бүһэ бүһэлһэн, ута мүнгэн хутага зүүһэн уран зохёолшо, Социалис Ажалай Герой Цокто Номтоев, түүхын эрдэмэй доктор Регби Пубаев гэгшэд ороко ерэбэ.

Буряад тэрлигүүдые үмдэһэн хүбүүн басаган хоёр сэнхир хүхэ торгон, ута гэгшын хадаг дээрэ сагаан эдеэ барижа, хүндэтэ хоёр айлшадые угтаба.

Тэдэнэрынь буряад ёһоор сагаан эдеэнһээ ама хүрөөд, сагаан һарын сарюун мэндые хүргэн, тэндэ һууһан бүхы зоние амаршалба.

Ирагуу хүгжэм бүри шангадажа, альга ташалган аадар бороодол шааяшаба.

— Сагаан һараар!

— Сагаан һарын һайндэрөөр!

— Сагаалганаар!

Түүхын эрдэмэй доктор Регби Ешиевич Пубаев микрофон абаба. Центральна, Зүүн-Урда Азиин олон ороной арадуудай, монгол угсаатанай сагаан һарые хэзээ үнинһөө тэмдэглэдэг болоһон түүхые эрдэмтэн Пубаев дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэбэ.

Сагаан һара — хэр үгһаа хойшо малша монголшуудай, буряадуудай һайндэр. Эгээл хабарай түрүүшын һарада малайнгаа түл абажа эхилхэдээ, һайхан сагай һархаг сагаан эдеэ амталхадаа, талын хүнэй сэдьхэл баясхал ёһоороо баясадаг һэн хаш.

Иимэл һайхан хаһые манай бэлигтэ поэт Дондок Улзытуев уран гоёор, урматай ирагуугаар, уярма һайхаһаар дуулан магтаа бэлэй:

Альганай шэнээн саарһан дээрэ
Ая гангаяа сасажа,
Аба, эжынгээ сахижа байһан
Заншалые һанажа,
Аяга дүүрэн айрагаар
Сэлюун дайдаяа сүршөөд,
Жэлэй дүрбэн сагта
Жэнхэни таладаа жаргаһан
Малшан хүнэй сэдьхэлые
Магтан дуулаял!
Мэндээ!
Амар сайн,
Ажана түбхин һууна гүт!
Адуу мал ямар тарган,
Ажалаа хэлэ!

«Ургы» кафе соохоо уянгата репортаж

Саг дулаан,
Саһан нимгэн,
Буруу булшантай
Даагаан далантай хаяа!
Саһа бордоһото хүйтэн үнгэржэ,
Сагаагаа бариха сагнай ерэбэ гү!
Хабарай харалган
Хагсуу һалхита хаһые,
Маадайн маараха,
Малай түлгэхэ хаһые
Дуулим сэнхир сагаан һарын үглөөгүүр
Дуу баяраар угтаял даа!
Мэндээ!

...«Ургы» кафе соомнай урин хабар айлшан бууһан мэтэ болонхой. Сагаан һарын сарюун мэндые шагнан, сегай һайханиие, шэнэ үеын сэнтэйе сэгнэн һууһан айлшаднай буряад хүгжэмэй аялгада үлгыдүүлэн уярна.

Арадай аман зохёолой «Уряал» ансамблиин хүбүүд, басагад урда гараба. Уран зураааша, энэ ансамбльда эдэбхитэй хабаадагша, 77 наһатай Дамдин Амоголонович Баторов буряад дэгэл үмдэнхэй ерэжэ, «Арбан хоёр жэл» гэһэн үрдын дууе хангюурдаба. Жэл бүхэнэй баг нюуртаа бариһан хүбүүд, басагад хойно хойноһоонь һубариба: **хулгана, үхэр, бар, туулай, луу, могой, морин, хонин, бишэн, тахяа, нохой, гахай.** Арбан хоёр жэлнай жэрэлээн үнгэрбэ даа.

«Уряал» ансамблиин хүбүүд, басагад буряад арадай урдыншье, мүнөөнэйшье дуунуудые хангюурдажа, тэндэ һуугшадай зүрхэ сэдьхэлые хүдэлгэбэ.

Уран зохёолшо, Социалис Ажалай Герой Цокто Номтоев урда гаража, бага ябахадаа, хайшан гэжэ сагаан һарые угтадаг байһан тухайгаа урин зохидоор хөөрэбэ:

— Сагаалган гээшэмнай шажанай, ламанарайшье гарта ороо. Архиншадайшье арга хургаяа оложо, алмайртараа уудаг шалтагаанинь шье болоо. Сагаалган, үнэн дээрээ, юрын буряад арадай һайндэр. Энээниие шэнэ ёһоор, шэнэ гуримаар тэмдэглэжэ эхилһэмнай тон һайн. Сагаан һара ажалаймнай, баяраймнай дүн болог лэ!..

Үнэхөөрөөшье зүб! Хуушанай, обществодо харша ёһо заншалнууд хаягдахал ёһоороо хаягдаха. Харин сагаалган гээшэ ажалай, малшадай һайндэр болохоороол болохо ха юм.

Иимэ үдэр наада зугаа эмхидхэхэдэ, ямар урматайб даа! Дуу андалдаха хүнүүд хонгёо хоолойнуудаа шалгуужаг. Уран гартайшуул шагай, шүүргэ наадуужаг. Сэсэн һонор таабари таалсаашад тэндэ дүхэриглэн һуугуужаг. Шамбай-шамбай хүбүүд амба сарай һээр шааже, шадал хүсэеэ туршуужаг. Хёрхо нюдэтэн, мэргэн түргэшүүл яһан ёрхоор шагай харбажа, хурганай хурдание, эрхын эршэтэйе үзүүжэг. Олон даа буряад наадамнай! Ёохор наадан мартагдан алдаашье һаа, хуушараагүй. Хатарыт, хатарыт, хүбүүд, басагад!

Тохомой шэнээн газарта
Тойрон байжа хатараял!
Толгой дээрэхи сасагаа
Хангир-жэнгир хатараял!

Һайн һайхан ёһо заншалнууд мартагдадаггүй, үхэдэггүй.

...Сагаан һарын һайндэр үргэлжэлһөөр. Ажалай, дайнай ветерануд урда гаража, сагаан һарын сарюун мэндые дуулгана, зариманиинь дуу дуулана.

Буряадай арадай поэт Цырен-Дулма Дондокова үндэһэн энэ һайндэрэй, ажалай баярай ехэ удха шанартайе онсолон тэмдэглээд, дайнай үедэ, сагаан һарада бэшэгдэһэн «Хүлеэнэб» гэһэн шүлэгөө уран гоёор уншажа, хүгшэн залуугүй, булта зониие баясуулба.

Хүгжэм дуун наярһаар... Ута столдо һууһан айлшад янза бүриин эдеэ хоол барина. Урдань элдэб юумэн табяатай. Халуун бууза, шараһан, шанаһан мяхан, ногоон сай...

Манай Улаан-Удэ хотын индустриально-педагогическа техникумдэ һурадаг Вьетнамай, Лаосой, Кампучиин, Афганистанай эдирхэн хүбүүд эзлжээ ээлжээгээр урда гарана.

Нэрьемэ альга ташалган...

Тэдэнэр сагаан һараар тэндэ һуугшадые хани халуунаар амаршална, өөһэдынгөө арадай дуу дуулана.

Вьетнамһаа ерэһэн Нгуен Куанг Тхыеу, До Зуен Нинь, Кампучиин Туч Сотхыен, Ит Сокун, Лаосой Вонгтакун Охам, Афганистанай Огамирза Пайман, Ахмаднур гэгшэд эндэ айлшад боложо ерээ.

...Альга ташалган шааяна.

— Сагаан һараар!

— Сагаалганаар!

Хүгжэм дуун дахин зэдэлжэ, «Уряал», «Магтаал» гэжэ арадай ансамбльнуудай артистнууд уран бэлигээ харуулна.

Ажалай ветерануудай сэсэн мэргэн үгэнүүд «шэхэнэй шэмэг» болоно. Залуушуулай түргэн бушуу хатарнууд «нюдэнэй хужар» гэгдэнэ.

Ажалай ветерануд — мэдээжэ врач ябаһан, Ленинэй орденто Зади Бадмаева, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ байһан Гүнсэн Цыденова, үнинэй багша Елена Протасова, профсоюзай эдэбхитэн Хандама Анандаева, искусство шэнжэлгын эрдэмэй кандидат Аркадий Тумахани болон бусад нухэд шэнэ ёһо заншалнууд, буряад наадан, сагаалган тухай һайн һайхан үгэнүүдые хэлэбэ.

...Һайндэр үргэлжэлһөөр. Үгэ хэлэгшэдтэ, дуу дуулагшадта гарай бэлэгүүд барюулагдана. Уран зураааша Дамдин Баторов өөрынгөө бүтээлнүүдые мүн лэ айлшадта бэлэглэнэ.

Һүүлэй һүлдэ МНР-эй түлөөлэгшэд — Зүүн Сибириин соёлой дээдэ һургуулиин студентнүүд Цэцгээ, Баасанхүү, Ганхүү гэгшэд морин хуур, баяан баринхай, ендэртэ гараба. Монгол дуунууд «Ургы» кафе соогуур ханхинажа, сагаалганай хүндэ ямбада һуугшад нэрьемэ альга ташалгаар дуун бүхэниие үдэшэбэ. «Үшөө, үшөөл» — гэһэн хашхаралдаануud дуулдана.

Сагаалганай энэ һайндэрэй программые хүтэлэн ударидагша Владимир Гунзынов шог ёгто үгэнүүдээрээ хүн зониие хүхеэн энеэлгэнэ, айлшадые тааруу зохидоор уриһа. Улаан-Удын авиазаводто хүдэлдэг, олониитын эдэбхитэн, уран һайханай коллективэй гэшүүн Людмила Генинова баһал хүхюутэй, нахис-хотос гэшхэлэн, айлшадай магтаалда хүртэнэ. Уран шүлэгэй мүрнүүд ханхинана.

Зузаан саһанай задарһан,
Ягаан толоной яларһан,
Сагаан эдеэнэй салгидаһан,
Улаан зуданаа үгтаһан,
Тарган далайгаа зүгнэһэн,
Талаар хонидой бэлшэһэн,
Энхэ тайбанай ерэһэн,
Элдин жаргалай эрьеһэн
Сагаан һарам,
жабарай һарамни—
Сагай һайхан
хабарай нарамни.

Буряадай заншалта энэ һайндэрые республикын музейнүүдэй нэгэдэлэйхид, Улаан-Удын авиазаводой профсоюзай эдэбхитэд эмхидхэжэ, арадай һайн һайхан ёһо заншалай, ажалай баярай жабхалан түгэсые, хүсэтэйе үшөө дахин баталан харуулба.

...Сагаан һарын һайндэр олоной хатар наадаар, ёохороор, дуу андалдаагаар дүүрэбэ.

Г. ДАШАБЫЛОВ.

ҺАЙН ҺАЙХАН ШЭНЭ ЯБУУЛГА

ШЭТЭ, Областиин медигүүдэй зэргэдэ түгэс бэлэдхэлтэй хэдэн арбаад мэргэжэлтэд нэгэн доро нэмэбэ. В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Хүүгэдэй совет жасатай ба «Советская Россия» газетын редакцитай хамта РСФСР-эй Элүүрые хамгаалгын министерствын эмхидхэһэн бригада эндэ ерэзд, даабарияа дүүргэжэ захалаа. Республикын медицинскэ гол түбүүдэй, эрдэм шэнжэлэгын институдуудай, Москва, Ленинград, Свердловск ба Россин Федерациин бусад хотонуудай түрүү мэргэжэлтэд эндэ һарын туршада хүдэлхэ болоно. Юундэ мүнөө болотор областьдо нарай нялха үхибүүдэй гээгдэхэ ябадал олон гээшэб гэһэн бэлэн бэшэ асуудалда тэдэнэр харюу үгэхэ байна.

Эндэ ерэһэн медигүүд нарайлалгын байшангуудые, хүүгэдэй поликлиникэнүүдые, больницануудые ба эхэнэрнүүдэй консультацинуудые шалгаха.

Бригадын гэшүүд хото городуудаар ба районуудаар ябажа, туһаламжа үзүүлжэ эхилээ. Энэ хэрэгые эмхидхэлгэдэ хэрэгтэй бүхы гаргашануудые Хүүгэдэй совет жаса даажа абаа юм. Область дотор элүүрые хамгаалгые һайжаруулгада энэ шэнэ ябуулгын һайн нүлөө үзүүлхэ байһаниинь сохом.

Уран зураашад Дамдин Баторов өөрынгөө бүтээлнүүдые мүн лэ айлшадта бэлэглэнэ.

Һүүлэй һүлдэ МНР-эй түлөөлэгшэд — Зүүн Сибириин соёлой дээдэ һургуулиин студентнүүд Цэцгээ, Баасанхүү, Ганхүү гэгшэд морин хуур, баяан баринхай, ендэртэ гараба. Монгол дуунууд «Ургы» кафе соогуур ханхинажа, сагаалганай хүндэ ямбада һуугшад нэрьемэ альга ташалгаар дуун бүхэниие үдэшэбэ. «Үшөө, үшөөл» — гэһэн хашхаралдаануud дуулдана.

Сагаалганай энэ һайндэрэй программые хүтэлэн ударидагша Владимир Гунзынов шог ёгто үгэнүүдээрээ хүн зониие хүхеэн энеэлгэнэ, айлшадые тааруу зохидоор уриһа. Улаан-Удын авиазаводто хүдэлдэг, олониитын эдэбхитэн, уран һайханай коллективэй гэшүүн Людмила Генинова баһал хүхюутэй, нахис-хотос гэшхэлэн, айлшадай магтаалда хүртэнэ. Уран шүлэгэй мүрнүүд ханхинана.

Зузаан саһанай задарһан,
Ягаан толоной яларһан,
Сагаан эдеэнэй салгидаһан,
Улаан зуданаа үгтаһан,
Тарган далайгаа зүгнэһэн,
Талаар хонидой бэлшэһэн,
Энхэ тайбанай ерэһэн,
Элдин жаргалай эрьеһэн
Сагаан һарам,
жабарай һарамни—
Сагай һайхан
хабарай нарамни.

Буряадай заншалта энэ һайндэрые республикын музейнүүдэй нэгэдэлэйхид, Улаан-Удын авиазаводой профсоюзай эдэбхитэд эмхидхэжэ, арадай һайн һайхан ёһо заншалай, ажалай баярай жабхалан түгэсые, хүсэтэйе үшөө дахин баталан харуулба.

...Сагаан һарын һайндэр олоной хатар наадаар, ёохороор, дуу андалдаагаар дүүрэбэ.

Г. ДАШАБЫЛОВ.

Соёлой һонин

ҮНЭН ЗҮРХЭНҺӨӨ ҮГЭНЭ

Эб найрамдалые хамгаалгын республиканска комитедтэ, Эб найрамдалай совет жасын республиканска отделенидэ ерэһэн бэшэгүүд: «Эб найрамдал хамгаалха нангин хэрэгэй аша туһада манай хубиин мүнгые абажа хайрлыт»,— гэжэ эхилдэг.

Эб найрамдал хамгаалха зорилготойгоор олохон ажалша коллективүүд, тус тус хүнүүд Эб найрамдалай совет жасада нэмэри оруулха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаададаг юм. Эб найрамдалай, Дурасхаалай вахтанууд, «Өөрынгөө болон тэрэ хүбүүнэй түлөө», «Эсэгэнэрэйнгээ баатаршалгада соло дуулана бди!» гэхэ мэтэ хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэдэг. Жэшээнь, Мухар-Шэбэрэй районой Суулгын совхозой хүдэлмэришэд 1865 түхэриг, энэл районой «Родина» колхозой гахайн фермын коллектив 230, Северобайкальск станциин локомотивна депогой комсомолшуud —169, Ивалгын районой Халюутын совхозой тугалнуудые харууһалдаг комплексын оператор Цырма Базаровна Базарова—500, Шэнэ Уоян посёлогой хүүргэ барилгын 52-дахи отрядай худэлмэришэн Владимир Александрович Белов—180 түхэриг Эб найрамдалай жасада дамжуулаа. Иимэ жэшээнүүд олон.

Мүнгөө дамжуулхадаа, тэдэнэр һайн һайхан үреэлнүүдые бэшэлсэдэг байха юм. Жэшээнь, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадагша Иван Васильевич Носков Улаан-Удэһөө иигэжэ бэшэнэ: «Эб найрамдал бэхижүүлхын тула 1980 онһоо эхилжэ, һара бүри өөрынгөө пенсиһээ Эб найрамдалай жасада 5 түхэриг эльгээдэгби, харин байгша ондо СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй 70 жэлэй ойн хүндэлэлдэ 40 түхэриг оруулбаб. 20 миллион хүбүүд, басагадыемнай абаашаһан дайн хэмжэшэгүй гай зоболон асараа юм. Ганса бэе эхэнэрнүүд, үншэн үхибүүд олон үлөө. Һайн һайхан хүсэл һаналтайгаар дайнай үедэ үншэрһэн үхибүү үргэжэ абаа һэм...».

1979 онһоо Эб найрамдалай жасада пенсиһээ жэл бүри 100 түхэриг оруулдаг Гусиноозерск хотын гэр бүлэ Евдокия Андреевна, Михаил Иванович Муратовтанай бэшэгһээ: «Гусиноозёрск хотын нөөсэлэлгын 2334-дэхи кассада өөһэдынгөө пенсинүүдһээ 100—100 түхэриг гэхэ гү, али дүн хамта Эб найрамдалай совет жасада 200 түхэриг оруулба гээшэбди.

Манай бишыхан хубита бүхы хүн түрэлтэндэ үнэн зүрхэнболон тэрэ хүбүүнэй түлөө», «Эсэгэнэрэйнгээ баатаршалгада соло дуулана бди!» гэхэ мэтэ хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэдэг. Жэшээнь, Мухар-Шэбэрэй районой Суулгын совхозой хүдэлмэришэд 1865 түхэриг, энэл районой «Родина» колхозой гахайн фермын коллектив 230, Северобайкальск станциин локомотивна депогой комсомолшуud —169, Ивалгын районой

КОМПОЗИТОРНУУДАЙТНАЙ ЗОХЁОЛНУУДТАЙ ТАНИЛСАБАБДИ

Т. Шевченкын нэрэмжэтэ Киевэй Ленинэй ба Октябриин Революциин орденуудта түрэнэй университедтэ һуралсалай энэ жэлдэ хүгжэмэй лекторинууд үнгэргэгдэнэ. Университедэй багшанар, студентнэр һарадаа нэгэ дахин сугларжа, манай ороной болон хариин композиторнуудай зохёохы худэлмэритэй танилсадаг юм. Жэшээнь, һаяхан болоһон лекторидо Яхадай, Кабардино-Балкарикин, Чечено-Ингушетиин, Хойто-Осетиин, Буряадай композиторнууд тухай искусство шэнжэлэлгын кандидат Г. Конькова һонирхомоор хоорэһэн байна. Тиихэдээ буряад композитор, Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша С. Манжигеевэй зохёохы худэлмэритэй сугларагшадые танилсуулба. Удаань концертын үедэ буряад композиторай «Һайндэр» гэжэ симфоническа увертюрые Украинын телевидени болон радиогой дэргэдэхи симфоническа оркестр [Дмрижёрынь — УССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша С. Литвиненко] гүйсэдхоо.

Тэрэшэлэн А. Щитовой үгэ дээрэ найруулагдаһан «Эхэ ороноо магтан дуулана бди» гэжэ кантатыень камерна хоор [уран һайханай талаар хүтэлбэрилэгшэнь — УССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша В. Иконник] оркестртэй сугтаа гүйсэдхэһэн байна. Гадна С. Манжигеевэй хэдэн сюитые сугларагшад шагнаба.

Ю. ДОВГАЛЕНКО.

Киев.

ҺОНИН КОНКУРС

Һүүлэй үедэ Ахын районой соёлой «Саяан» байшангай худэлмэрилэгшэд һонирхолтой хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэнэ. Жэшээлхэдэ, түрэл орон нютагаа тон һайнаар мэдэхэ зоной тусхай конкурс эмхидхэгдээ юм. Ажалай ба дайнай ветеранууд А. И. Целовальников, Д. Р. Замбалова, Г. А. Гергенов болон бусад орёо асуудалнуудые табижа, бусадые тулгардуулһан байна.

Жэшээлхэдэ, А. И. Целовальников зумбараагай туһатай ба хоротой үйлэ хэрэгүүд тухай асуугаа һэн. Тээд энэ асуудалда һайн харюу үгтөөгүй. Зумбараагай мяха урдань буряадууд уушханай ханяаданда һайн гээд эдидэг, хатаагаад ходаналдаг байһан юм. Тэрэнэй хорото үйлэ хэрэгынь эли ааб даа. Зумбараагай мяха заримашуул эм дом гэжэ мүнөөшье хэрэглэдэг.

Ажалай ветеранай Аха нютагые үгсэжэ, газар уһанай нэрэнүүдые асуухадань, хүнүүд баһал тулгардана.

Энэ конкурсдо наһатайшуул илажа гараба. Ээлжээтэ конкурс апрель һарада үнгэргэгдэхөөр бэлдэгдэнэ.

В. ГАЛСАНОВ.

БУРЯАД ХУБСАҺАН ТУХАЙ

Буряадай номой хэблэлээр түүхын эрдэмэй кандидат Раиса Дашиевна Бадмаевагай «Буряад арадай хубсаһан» («Бурятский народный костюм») гэжэ монографи гараа һэн.

Тус номой автор, манай мэдээжэ этнограф болохо Р. Д. Бадмаева тус бүтээлээ нилээд олон жэл соо нягта наринаар хэжэ, мүнөө олоной һонорто табиба. Тээд энэмнай, сэхыень хэлэхэ болоо һаа, айхабтар нобшо, хүндэшье гээ һаа, хүндэ худэлмэри ха юм даа: мүнөө болоод байхада хоморой хомор, харагдахаяашье, олдохёошье болижо байһан зүйлнүүд тухай автор домогloно. Хэнэйшье мэдэһээр арадай заншалта хубсаһан ехэ удха шанартай гээшэ. Хубсаһанай ехэ үүргэ, хэрэг дүүргэдэг байһаниинь мэдээжэ. Арад зоной хубсаһа хунарай уран һайхан шэнжэ шанарые тодоруулхын тула, тэрэнэй нэмэлтэ болохо элдэб үнгын зүүдхэлнүүд болон гоёолтонуудай удха ёһые элирүүлхын тула гансал этнографууд, арадай материальна соёл гээшые шэнжэлэгшэд бэшэ, мүн уран зураашад болон сценографууд шадаха эргэрэрээ хүсэл оролдолго гаргадаг гэжэ мэдээжэ.

Р. Д. Бадмаевагай «Буряад арадай хубсаһан» гэжэ монографи соо иимэрхүү соёл болбосоролой гол шухала асуудалнуудай шэнжэлэгдэнэ. Энэ шэнжэлэгдэнэ.

Тэрэнэй хорото үйлэ хэрэгынь эли ааб даа. Зумбараагай мяха заримашуул эм дом гэжэ мүнөөшье хэрэглэдэг.

Ажалай ветеранай Аха нютагые үгсэжэ, газар уһанай нэрэнүүдые асуухадань, хүнүүд баһал тулгардана.

Энэ конкурсдо наһатайшуул илажа гараба. Ээлжээтэ конкурс апрель һарада үнгэргэгдэхөөр бэлдэгдэнэ.

В. ГАЛСАНОВ.

БУРЯАД ХУБСАҺАН ТУХАЙ

Буряадай номой хэблэлээр түүхын эрдэмэй кандидат Раиса Дашиевна Бадмаевагай «Буряад арадай хубсаһан» («Бурятский народный костюм») гэжэ монографи гараа һэн.

Тус номой автор, манай мэдээжэ этнограф болохо Р. Д. Бадмаева тус бүтээлээ нилээд олон жэл соо нягта наринаар хэжэ, мүнөө олоной һонорто табиба. Тээд энэмнай, сэхыень хэлэхэ болоо һаа, айхабтар нобшо, хүндэшье гээ һаа, хүндэ худэлмэри ха юм даа: мүнөө болоод байхада хоморой хомор, харагдахаяашье, олдохёошье болижо байһан зүйлнүүд тухай автор домогloно. Хэнэйшье мэдэһээр арадай заншалта хубсаһан ехэ удха шанартай гээшэ. Хубсаһанай ехэ үүргэ, хэрэг дүүргэдэг байһаниинь мэдээжэ. Арад зоной хубсаһа хунарай уран һайхан шэнжэ шанарые тодоруулхын тула, тэрэнэй нэмэлтэ болохо элдэб үнгын зүүдхэлнүүд болон гоёолтонуудай удха ёһые элирүүлхын тула гансал этнографууд, арадай материальна соёл гээшые шэнжэлэгшэд бэшэ, мүн уран зураашад болон сценографууд шадаха эргэрэрээ хүсэл оролдолго гаргадаг гэжэ мэдээжэ.

Р. Д. Бадмаевагай «Буряад арадай хубсаһан» гэжэ монографи соо иимэрхүү соёл болбосоролой гол шухала асуудалнуудай шэнжэлэгдэнэ